

ՕՐԱԳԻՐ ՉՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՈՒԹԵՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 2 ՄԱՅԻՍԻ 1858

ԹԻՒ 570

ՉՄԻՒՌՆԻԱ, 2 ՄԱՅԻՍԻ

Ի թագրութեանց էջերը լեցուն են մանրամասն տեղեկութիւններով և խորհրդածութիւններով ի մասին փառաւոր ընդունելութեանը, որ եղաւ ի Ստան Գաղղիոյ գետնային Սալաքօֆի գետին: Ընդդիմ զօրաց բանակին գլխավորները ի պատիւ յիշեալ մարաջատին, մեծ ու շքեղ փայլ հացկերոյթ մը բերին, որուն նախագահ էր բարձրապատիւ արքայազուն Քէմալօղլու Բեյը, որ ինչպէս յայտնի է, Ընդդիմ բանակին վերին հրամանատար է: Այս բարեպատեհ առթիւ շատ գինի խմուեցաւ ի կենդանութիւն Գաղղիոյ կայսեր և կայսրուհւոյն, Ընդդիմ թագուհւոյն, ի կենդանութիւն Ընդդիմ և Գաղղիոյ զօրաց բանակին և այլն և այլն: Քէմալօղլու Բեյը ատենախօսութիւններ բրաւ, որ լի էին համակրական զգացմամբ ի մասին հաստատ միաբան անգղիական և գաղղիական դաշնակցութեան: Սալաքօֆի գետինը ի պատասխանի այս քաղաքավարական և համակրական խօսքերուն, իւր մոտերիմ շորհակալութիւնը յայտնելով, ըստ թէ ինքը Ընդդիմ եկած է բարեկամական ձեռք երկընդրնելու համար անգղիացի ազգին, և դաշնակցութիւնը մշտնջենաւորելու պիտի աշխատի:

Այս սիրալիր և մաքրիմ ընդունելութիւնը բարի ազդեցութիւն բրաւ Գաղղիոյ մէջ, և կը յուսացուի թէ կարող պիտի ըլլայ Ամեն Պէր Ֆար աթապատանէլոյ գաղտնիքէն ծագած ապերիւթիւնը և գրգռութիւնը Գաղղիացւոց որոնք բողոքովն ընկելու:

Սարտենիոյ ազգային երեսփոխանաց խորհրդանշին մէջ քաղաքական դանաղան վիճաբանութիւններ եղան. որոցմէ կրտսնուն թէ այս տէրութեան և Լատինիոյ կառավարութեան մէջ եղած յարաբերութիւնները ամենեւին բարեկամական չեն, նա մանաւանդ մեծ գրգռութիւն կը տիրէ յիշեալ երկու ազգաց մէջ: Այս գրգռութեան և վտանգաւոր կացութեան վրայք մեր

յարդոյ ընթերցողաց քիչ մը բացատրութիւն տալու համար, արժան համարեցինք մեր այս հիմնական յօդուածոյն վերջը Վենետիկ Կալէի Օրիէնթէլ լրագրոյն խորհրդածութիւնները հրատարակել. որ սաստիկ կերպիւ կը մեղադրէ և կը դատապարտէ Սարտենիոյ կառավարութեան յեղափոխական քաղաքականութիւնը:

Նաբոլի և Սարտենիոյ տէրութեան մէջ, ի մասին Վալաթի շոգենաւուն խնդրոյն պատահած վեճը միեւնոյն կացութեան մէջ կը գտնուի: Ընդդիմ պաշտօնական օրէնսդէտներէն ոմանք վճռեցին թէ Նաբոլի կառավարութիւնը իրաւունք ունի այս խնդրոյն մէջ և ոմանք ընդհակառակն Սարտենիոյ կառավարութեան կողմէն իրաւունքը: Վարձեալ կըսուի թէ Գաղղիոյ կառավարութեան կարծիքն ալ Նաբոլի օգտակար է: Վերջապէս այս դժբաղդ վեճը տակաւին այսպէս ի կախ կը մնայ. բայց ընդհանրապէս կը յուսացուի թէ բարեկամ տէրութեանց միջնորդութիւնը վախճան մը պիտի ընդունի:

Փարիզի խորհրդակցութիւնը մինչև ցայսօր բացուած պիտի ըլլայ, և Լատինիոյ տէրութեանց լրագրող երեսփոխանները ըստ հասարակաց կարծեաց, ծանր դժուարութիւններ պիտի չունենան ըստ ձեռք յիշեալ ժողովոյն մէջ. բնորոշ վերելի թէ կառավարութիւնները յառաջագոյն համաձայնած են գլխաւոր խնդրոց վրայք:

Ռուս բնաստանը առաջին անգամն է, կըսէ լատինալ ար. Քալաթիէնի, լրագրող, որ կը ներկայանայ իւր ծանուցեալ և հրապարակաւ հաստատեալ իրաւունքովը իւր անգամ եւրոպական գերդաստանին, մասնակից ըլլալու համար եւրոպական հասարակաց իրաւանց բարեացը: Կատարեալ վստահութիւն ունիմք թէ յիշեալ խորհրդակցութեան մէջ օսմանեան կառավարութիւնը իւր իրաւանցը վերաբերեալ յարգը պիտի գտնէ, և այս ժողովը երբեք պիտի չանցնի այն սահմանը, որ սկիզբ դուրս ելլելով վնաս պիտի

տի տրուի Սարտենիոյ անկախութեանը և անոր վեհապետական իշխանութեան ազատ ու բացարձակ գործածութեանը:

Նոյն-Քալէի հասած լուրերը մարտ 15-27 էն են և կը ծանուցանեն թէ Գաղղիոյ լրագրող գետնային մօտիկ Կրօ սեպուհը և Վեճին Ռիտա Նիոյ լրագրող գետնային լրագրող Լիւքսին պատրաստութիւններ կրտսնեն Չինաստանի հիւսիսային կողմն երթալու: Ինքնին արքունեաց հետ հաստատուելու հաշտութեան բանախօսութեց առջի փորձերը Շանի-Շայի նաւահանգիստը պիտի ըլլան, միջնորդութեամբ Նաբոլի նահանգին փոխարքային: Կրտսէ թէ Ռուսաց լրակատար իշխանութիւն ունեցող գետնային ծովապետ Բուլիարովն կոմսն ալ միաւորեալ է Գաղղիոյ և Ընդդիմ լրագրող գետնային հետ, և միաբանութեամբ փորձ պիտի փորձեն առաջարկութիւններ ընելու Չինաց կառավարութեանը: Վեճին լրակալ Սիւրաբեալ-Նահանգաց լրագրող գետնային միտոր իրաւ առաջիմ չէրք կը մնայ և իրաց ընթացքը կը զննէ, բայց յոժարամտութեամբ ինքն ալ պիտի պաշտպանէ Լատինիոյ տէրութեանց պահանջները երբ պիտի տեսնէ թէ յարմար ժամանակը հասած է վասն օգտից իւր հայրենեաց:

Չինաց կայսեր հրամանաւ Սին մանտարինը Գանդանի փոխարքայ անուանեցաւ Լահ փոխարքային տեղը, որ Ընդդիմացւոց ձեռքը կալաւաւոր է և կալիթա յուզարկեցաւ: Կոր փոխարքան, որ կայսերական ընդհանուր գործակատարի պաշտօնն ալ պիտի վսրէ, մօտ օրերս Ինքնին պիտի մեկնէր Կանդոն երթալու:

Վենետիկ Կալէի Օրիէնթէլ անուն լրագրութիւնը իւր թուոյն մէջ որ ի 24 ապրիլի, յետագայ յօդուածը կը հրատարակէ, որ լեցուն է սաստիկ մեղադրանք ընդդէմ քաղաքական ընթացքին Սարտենիոյ տէրութեան:

Վիեննայի վերջապէս իւր երեսի գլխավոր հանեց, և յայտնապէս ու առանց երկի դիւ

ՔԱՂԱՔԱՔԱՆԱԿ

ԻՅԻՇԱՏԱԿ

ԱՐԲՈՒՆԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ

ՎԱՂԱՍԵՌՈՒԿ

ՆԻԿՈՂՈՍ ԱՂԱՏԻ ՊԱԼԵԱՆ

ՆՈՒԷՐ

Իւր ծառատունի ոյր խոնարհին բարունակք Օտանբալեանեալք միգրովք յոյժ քաղցր ի ծաշակ Սինչ որդն ուսիչ կտրէ ըզգունն ընդ հողով: Լըմատախիլ անկանի նա փոքր հողմով: Բանի եղնի, գեռ նորաստանի գեռ գալար, ի նուզելն անգամ պողովքն օգտակար: Սպայէ և գու բարեւոյ հօր բարի որդեակ, Դառնացուցեր արդեամբք զմահուգ յիշատակ, Նըմարդաց կըսկըմաքին արկեալ սուգ, Բազմապիսի բարեօք ի կեանս փողանցուի: Եւ երբ աստիքս այլ քեզ ու մպեա և խոտան,

Վաղվաղեցեր ի հայրենիս քեզ արժան: Բայց նետ մահուն հարեալն ի քեզ շեշտակի, Եւ ի մեր սիրտ եթող անբոյժ գառն ըստի: Ուր քոյգ անուն զոր գործեցեր ոսկեգիր, Սնացե անջինջ, ներկեալ ի սեւա սրգալիր: Կապտեաց, այո, մահ զքոյգ արեւ անեպեր, Նիսոս շըրթանցդ գեռ ևս մըպիտ մեզ խօսեր, Սինչ ի դագաղս գողցես ի կառս յաղթական Մերս արտասուօք թացեր զօրհնեալ քոյգ տապան Ո՛հ, մահ քոյին, գողցես անլուր գառնութի Րզքնար սըրտից հարեալ ողորմ ի թնդիւն, Յօտարազգիս անգամ էարի գութ և սեր, Եւ արեւոյգ տալ յարգանաց ըզնուէր:

Երբ, չեն զարմանք թէ վաղեմաւ քոյգ արեւ, Չըքնաղ ծաղկանց միշտ կեանք լինին կարճատեւ: Եւ զի զգարեւ մասունս մարդկան ի բաժին, Բովանդակեալ ի քեզ տեսար լիովին: Կախախնամողն դողցես հաճեալ յառուր մեր, Օյր կատարեալ եցոյց մեզ ի քոյգ պատկեր: Ի ծագ փառաց և ճոխութեան գու խոնարհ, Օյրն տաղանդ այոյց առնել օգտակար: Ընչորքորդ, գու հանձարովն սիրիլ, Օքսկը ըզկիրս, խոտեւ զմիզ, ոչ զմիլ: Դու այր արի, որդի բարի, հայր ըզգօն: Բզդութն առ ընկերն այլ զսիրտ առ Տէր տուեալ ձօն:

Նեցուի գու հօր, պաշտպան որդոյն, տընանկին, Պարձանք որդւոց, երջանկութիւն կողակցին: Յիշել զարքիս, այլ իւր անյուշող չարեաց:

Եւ թնամուցն անգամ անխախտ ջամբել հաց, Մի ի հանձար այլ ի հաւատս գող վըստահ, Յօր և է պահ մեռանելով յաղթել զմահ: Բո պէս, ահա, գառնիլ զիմեւ ի կրկէս, Օտմահութեան պըսակ կապտել յասպարեզ: Ընզուգականք Վալադատ, այս քո զարդք, Համբարդ ի բարս, խաղաղարար, միշտ զուարթ: Սինչև օտարն որ քաղցր ի դէմն անխաղէր, Օգայր թէ ի քեզ չարի տեղի երբեք չէր: Ո՛հ, քեւ կորոյս մշակն և աղբաւ դարերար, Որոց ետրդ յետ մահուգ իսկ մըխիթար: Իր զքեզ ծանեաւ կորոյս, այո, գանձ անգին, Եւ անկոր ելոց, ելոյց գառնագին: Եւ ոչ նոցին հեղան և եթ արատաւք, Ըզգ Իսկ ողջոյն գորովեցաւ էառ սուգ, Դողցես ի քեզ շեշեալ նորայն քաղցրիկ յոյս, Իսկ հայրն քո... օ պատմեցե զինչ կորոյս...

Ճարտարութեդ փառքն ի շնուածս անկապուտ Ս՝ Վալադատ, և սերգ ի մեզ անկորուտ: Եւ ներեալ ինձ զհագնեք սըրտիս կարեվէր Յետ ամենից յիշատակիք տալ նուէր: Եւ իցե թէ դոյզն բըրտանցս ի տրիտուր, Ի լուր անուանգ որ միշտ քաղցր է և տխուր, Հօրդ սըրտի հեղոյր ի խորն պալար, Երանութեան քո պալատան միխիթար:

Նիկիւս աղայ Վալեան Ինքեյաւ - Տէր յոյն 1858 Փետրւար 25: Նախապ Ճապար Ե. ՈՍԿԱՆ:

մացուց զգիտաւորութիւնները զորս կուգէ 'ի գործ գնել: Ինչմանթէն ըսինք, քանզի մինչև ցայսօր կրնար կարծուիլ թէ յիշեալ գիտաւորութիւնները կառավարութեան մը, գահալծի մը կամ պաշտօնէից ժողովոյ մը քաղաքականութեանը կը վերաբերին. սակայն Վափուր կոմսը յայտնապէս զրուցեց թէ այն քաղաքականութիւնը տէրութեանը կը վերաբերի և թագաւորող գերագոյն տնտեսականութիւնն է: Ինչմանթէն կը կարծէ թէ Կարողութեան Վափուր թագաւորէն տեսակ մը հրիտակ այսինքն կտակաւ թող տրուած ժառանգութիւն մը ունի. զոր կուգէ ձեռք ձգել: Հանգուցեալ թագաւորին վայրկեանական սխալը իբրեւ գրութիւն մը ընդունուած է այժմ. քանզի «Լատինոյ կայսեր վեճակաց մէջ իբրեւ գող մը մանելու» գաղափարը յանկարծ ծագեցաւ Կարողութեան Վափուր թագաւորին մոտացը մէջ՝ երբոր տեսաւ թէ բոլոր Լատինոյն ընդհանուր ապրտամբութեան մէջ կը գտնուէր, և կարծեց թէ յետ այնորիկ այն մեծ տէրութիւնը բաւական զօրութիւն պիտի չունենայ ապրտամբները զսպելու:

«Լատինոյն զարան գործելու վրայ է և կաշխատի գաւազաններ գտնելու, որպէսզի բարեպաշտէն աւելի մը պատահէ իւր գրացիին երկիրը մանէ: Եւ այն ինքն Վափուր կոմսը (որ Լատինոյն արտաքին գործոց տեսուչ է) այս ամէն բաները ըսաւ. և ուրիշ շատ բաներ ևս յայտնեց այնպիսի պարմութեամբ մը, որ յեղափոխութեան պաշտօնէացի մը չէր կրնար անկեց աւելի յայտնի զրուցել: Համարձակ ըսաւ թէ Ինչմանթէն կանոնաւոր տէրութիւն մը չէ: Ինչ որ մինչև ցայսօր կարծուեցաւ իբրեւ նպատակ տէրութեան մը, այսինքն ժողովրդեան նիւթաւ կան և բարոյական բարւոյն հոգատարութիւնը այս նպատակը արհամարհանօք իրմէ շատ հեռու կընտէ: Ինչմանթէն իւր աչքը տնկած է իւր սահմանադրութիւններէն անդին. կը ցանկայ մեծ ապագայ մը ունենալ և այս բանին համար չփախնար իւր ներկայ կացութիւնը 'ի գրաւ արկանել»:

Յիշեալ թագաւորութիւնը՝ զկնի բաղդատելոյ Վափուր կոմսը Լատինոյն հետ, որ Լատինոյ յեղափոխականաց զխաւորն է, հետեւեալ կերպիւ կը վերջացնէ իւր յօդուածը:

«Ինչմանթէն իւր բոլոր ակնկալութիւնը կը հիմնէ պատերազմի մը վրայ 'ի մէջ Վաղդիոյ և Լատինոյ. բայց իրաց այժմեան վեճակը աչքէ անցնելով, այսպիսի պատերազմ մը յոյժ անհաւանական է և գրեթէ անկարելի: Վաղդաւորան և գրամական հորիզոնը այնպիսի վիճակի մը մէջ կը գտնուի, որ խնդարութիւնը միայն կրնայ այս սպասուած աղէտալի պատերազմին պատճառ տալ: Բայց եթէ Ինչմանթէն պիտի պարտաւորի սպասել երկար ժամանակ մինչև որ այսօրի-

նակ դէպք մը 'ի գործ դրուի, տարակոյս չկայ որ ներթափանց և բարոյապէս կատարեալ խառնարան վիճակի մէջ պիտի իյնայ:

«Ի վերայ այս ամենայնի, եթէ Վափուր թագաւորէն սահմանաւորուած է որ Լատինոյն հանդիսատէս ըլլայ գարծեալ այս գործու մէջ ընդհանուր և աշխարհակործան պատերազմի մը, այս աղետալի դէպքը ամենէն աւելի Լատինոյն թագաւորութեանը վնասակար պիտի ըլլայ. վասնզի որ տէրութիւնը ըլլայ 'որ յաղթող պիտի ելլէ այս մեծ պատերազմէն, Լատինոյն-Լատինոյն վայրայի ցեղը պիտի դադարի թագաւորելէն: Եւ Լատինոյն գեղը պիտի մեծ տէրութիւնները օգուտ կը քաղեն 'ի վնաս փոքրիկ տէրութեանց. և ինչոր փոքրիկ կառավարութիւնները կընդունին յաղթողէն իբրեւ նուէր, այս նուէրը կատարելապէս ծառայ և հպատակ կընէ զիրենք մինչև որ յաղթողին թեթեւ առիթ մը պատահի վերջացնելու անոնց առօրեայ թագաւորութիւնը: Իմեն ժամանակաց պատմութիւնը այս ըսածնիս կը հաստատէ: Ի վերջոյ Վափուր թագաւորէն այժմ այնպիսի շաւիղ մը մտած է որ ուղղակի զինքը 'ի կործանուած իւր կառավարութեան:

«Լատինոյն աղագային երեւոյթականաց խորհրդանշան մէջ, երկու պաշտօնէացի Վաղդիոյ տէրութեան քաղաքական ընթացքին վրայօք խօսեցան, որպէս թէ այս քաղաքականութիւնը համակրութիւն ունի այնպիսի հակամիտութեց հետ՝ որոնք հակառակ են աղագայ իրաւանց և հաստատութեան. որ կը պարտաւորի յայտնի և պատուաւոր պատերազմը յարգել և ստուգել տուութեամբ հեռացնել իրմէ ներքու թիւնները և դաւադրութիւնները ամեն անգամ իւր խօսք կուտան խոստումը չկատարելու դիտաւորութիւնը: Հաշտութեան գաղտնիք կը հաստատեն՝ ոտքի տակ առնելու համար զայն, ուր աղագայ իրաւանց ներքեւ կը պատուարուին ետքէն դրժելու համար զայն: Վաղդիան չկրնար թող տալ որ այսպիսի անարդար մը իւր վրան մնայ. այլ կը պարտաւորի իւր պատիւը և Լատինոյն պատիւը ազատել, ժխտելով Լատինոյն կառավարութեան զրուցածները»:

Փարիզէն ապրիլի 14-26 ամսաթուով կը գրեն Լատինոյն Վափուր թագաւորին:

«Լատինոյն կարգի պատիւը զոր կրնեն 'ի ինքն տնտէս գեւապահին, բարի սպաւորութիւն մը ըրաւ Փարիզի մէջ. և բոլորովին պիտի փորձեն զգրգռութիւնը զոր Լատինոյն աղագայութիւնը պատճառած էր: Լատինոյն կարծեմ թէ թեթեւ ամպերը որ ժողովուած էին այս երկու աղագայ վրայ խիստ մօտ են ցրուելու, եթէ տալ կալին կատարելապէս ցրուեալ չեն: Իբրեւ հաստատուն նշան այս ըսածներուս, կը տեսնեմ

թէ հաստատաց կարծիքը, որ վայրկեան մը գըւգըւտ էր այս դէպքէն, բոլորովին հանդարտեցաւ, և այժմ ամենին զոյց մը չըլլար այս գաղափարը գործոյն վրայօք: Լատինոյն Վաղդիոյ և Վաղդիոյ մէջ եղած յարաբերութիւնները զգուշաւ կամ պաղ կացութեան մը մէջ չեն, և կարծեմ թէ Վաղդիոյ և Վաղդիոյ լիազոր գեւապահները, որոնք մօտ օրերս պիտի գումարուին Փարիզի խորհրդակցութեան գործը վերջացնելու համար, իրենց մօտացը մէջ գաղտնի խորհուրդ մը պիտի չունենան և պիտի կրնան, առանց ներքու թեթեւ, իրարու քաղաքական խօսքերը զրուցելու»:

«Վաղդիոյ Վափուր թագաւորէն հետեւեալ յօդուածը կը հրատարակէ:

«Կան մարդիկ, որ ցանկալով անհանգստութիւնը մշտնջենաւորել հասարակութեան մէջ, ամեն օր սուտ լուրեր կը հնարեն: (Օրինակի համար, Լատինոյն Վափուր թագաւորին Վաղդիոյ թագաւորի կը գրէ թէ զինուորական ծովային պատրաստութիւններ կը ընեն Գաղղիոյ մէջ: Եւ լուրը բոլորովին սխալ է. քանզի 1858-1859 աւազան պատերազմական ծախուց որոշեալ գումարոյն վրայ ամենին յաւելուած մը և փոփոխութիւն մը չեղաւ»:

Իրարմագոյն Վրան և Զունաստանի մէջ տարածայնութիւն մը ծագած է մօտերս՝ 'ի մասին դատաւճռոյ միայ 'ի մէջ երկու օսմանեան հպատակաց բնակելոյ 'ի Զունաստան:

Զայտին է որ Զունաստան գտնուող Լատինոյն տէրութեանց հպատակաց մէջ, նմանապէս հեղինացի հպատակաց մէջ գտնուող պատահելու որ ըլլայ, նոյն դատը իրենց հիւպատոսական ատենանին առջև կը տեսնուի. և տեղական իշխանութիւնը չխառնուի նոյն գործոյն: Լատինոյն օսմանեան կառավարութիւնն ալ իրաւամբ կը պահանջէ, զօրութեամբ դաշնագրութեանը որ հաստատուած է 'ի մէջ Իրարմագոյն Վրան և Զունաստան տէրութեան, որպէսզի Զունաստան գտնուող օսմանեան հպատակաց դատերուն ալ հեղինական իշխանութիւնը չխառնուի: Սակայն Զունաստանի արտաքին գործոց պաշտօնէացի Փարիզէն, սխալ մեկնութիւն տալով այս պայմանը պարունակող 24-րորդ յօդուածոյն գաշնադրութեան, կը պնդէ թէ հեղինական կառավարութիւնը իշխանութիւն ունի Զունաստան գտնուող օսմանեան հպատակաց մէջ պատահած վեճերը դատելու, ինչպէս Լատինոյն տէրութեանները կընեն:

Սակայն Զունաստան գտնուող պան է Վրան, իւր կառավարութեան հրամանացը համեմատ, բողոքեց յիշեալ սխալ մեկնութեանը դէմ, նմանապէս ընդդէմ դատաւ

Յետագայ նամակը հրատարակութեան արժանի համարեցինք թէ 'ի մասին տեղեկութեանց զոր կուտայ 'ի վերայ աղագային անկեղծօրէն Կատանդիոյ օրաց և թէ վասն երախտագէտ զգացմանց, սրով գրեալ է:

Իշխր, 20 Ապրիլ 1858:

Երբեք և աղագային խմբագրութեան

Լատինոյն Լատինոյն:

Կատանդիոյ նուազօրէն Լատինոյն ըսուած բերդին առջևի դաշտին վրայ կառուցեալ աղագային սուրբ Փրկչեան վանքը՝ որ գրեթէ 30 տարիէ 'ի վեր հիմնադրուած է ընդարձակ գետնի մը վրայ և գեղեցիկ պարտէզներով, այգիներով և արտերով շքեղապատուած, ունի իր մէջը աղագային ճեմարան մը, հիւանդանոց, անկեղծանոց, ծերանոց և այլն, որոնց մէջ 450-էն աւելի խելճ, անկար և անտերուսց այրեր՝ կրնան և տղաքներ 'ի փառս Լատինոյն կը խնամուին բարեսիրաց և աղագային տուրքերով և նուէրներով: Եւ այս վանուց կառավարութիւնը հիմա աղագային տընտեսական ժողովոյ մեծապատիւ անդամաց յանձնուած ըլլալով՝ խիստ բարեկարգ վիճակի մէջ է վանքը, և անոր ամէն մէկ հարկաւոր եղած պիտոյքը առատութեամբ գարմանուելով՝ հոն բնակող խելճակաց ձայնն ալ ամեն ատեն աղգին բարօրութիւն կը մղէ:

Եւ երեւելի չենքին մէջ ամենէն աւելի աղագային ուշադրութեան արժանի 8 տարիէ 'ի վեր կառուցուած ճեմարանն է: Երբեք մէջ 200

էն աւելի տղաք կը գտնուարակին, և բարեկարգ աղագային տընտէսութեան մէջ մտաւորական պիտոյքները հոգալու մեծ փոյթ կը տան: Եւ այս բանիս վրայ է գիշերով ցորեկով եղած այնպիսի վարժարանի մը 8 տարուան ըրած անդհատ ընթացքը, որուն պատահած խոչընդոտները ամենին աղագային սրտին գէշ ներգործութիւն մը չկրցան ընել:

Եւ ճեմարանը իրեն առաջին ու գլխաւոր նպատակ ունի աստուածաբանութեան ու բարի վարուց մէջ կրթել իր ծոցը դիմող տղաքները: Եւ այս մեծ ուշադրութեամբ հոգ կը տարուի անոնց քրիստոնէական վարդապետութեան ու բարոյական դաստիարակութեան: Եւ կուսանին աշակերտք նախ իրենց մայրենի լեզուն, զաղղիարէն, տաճկերէն և յունարէն լեզուները, մանթեմաթիքական գիտութեան ծիւղերը, այսինքն՝ թուաբանութիւն, գրահաշիւ (ալճիպրա) և երկրաչափութիւն, նմանապէս կուսանին բնական գիտութիւն, աշխարհագրութիւն և գեղագրութիւն:

Շատ սրտաշարժ ու գորովալի զգացմամբ կը լցուի մէկուն սիրտը, երբ գիտնայ որ աշակերտ կը տաք մեծ մասը այսինքն՝ 150-էն աւելին ձրի կը խնամուին. ոմանք որք ըլլալով, ոմանք օտար երկիրներէ եկած անտերուսց ըլլալով՝ Վափուր թագաւորէն տակ պաշտօնանուած ուսման ծաշակը, կամ աւելի աղէկը ի օրէն՝ մարդկութեան ծա-

շակը կառնեն: Եւ տաճկեր անգամ մը. եթէ այն ճեմարանը չըլլար, անոր մէջ պատասպարուող որք և անտերուսց մանկանց վախճանը ինչ պիտի ըլլար. ու ո՞վ պիտի խնամէր զանոնք. . . ուրեմն պէտք է գիտնալ թէ՛ այսպիսի ճեմարան մը որ չափ հարկաւոր է աղագային, և թէ դժբաղդաբար որչափ քիչ կը գտնուին այսպիսի ճեմարաններ՝ բաղդատելով մեր աղգին մէջ գտնուած խոչալի աղագային բաղմութեանը հետ. որոնք ժամանակ և կարողութիւն չունենալով իրենց որդւոցը մարմնաւոր պէտքերը հոգալու, միւս աղագային վարժարաններուն մէջ գիր մը, կարգալ մը (շատ անգամ այս նախնական ուսման բնիկն ալ կը լրկեն իրենց թշուառ գաւազանները) սորվելը չընեն տալէն ետքը կը հանեն գաւազանի գալուցէն՝ անփոյթ ըլլալով անոնց սպաւորին: Եւ ասանկով խելճ գաւազաններին գիտցածնին ալ կը կրքը սընցընեն ու կընկրկին տգիտութեան և միտք գամայն (շատ անգամ ալ) մոլորութեանց ծովուն մէջ: Եւ սիրելի աղագային ճանչնալով այս ամենը, մեծ փոյթ կը տան այս սուրբ Փրկչեան աղագային ճեմարանին օրոքսօրէ առաւել պայծառութեամբ ու անընդհատ յարատեւութեամբ: Եւ ասանկեղ յայտնի ապացոյց մըն է այժմեան աղագային տնտեսական ժողովոյն յարգոյ և աղագային անգամաց անդուլ աշխատութիւնը 'ի պայծառութիւն փառաց և 'ի յառաջադիմութիւն ճեմարան:

